
AKAİD DERS NOTLARI

---

7. ÜNİTE

KADER VE KAZAYA İMAN

ABDULKERİM BAKIR
İHL Meslek Dersleri Öğretmeni

7. ÜNİTE KADER VE KAZAYA İMAN

1. Kader ve Kaza

Kader : Planlamak, ölçü ile yapmak anlamlarına gelir. **Terim olarak**; Ezelden ebede kadar olmuş ve olacak şeylerin Allah (c.c) tarafından bilinmesidir. Kainattaki her şey Allah'ın (c.c) bilgisi ve iradesi çerçevesinde gerçekleşmektedir.

Kaza : Hükmetmek, emretmek, muhkem ve sağlam yapmak, yerine getirmek demektir. **Terim olarak**; Ezelde bilinen ve takdir edilen şeyin, zamanı ve yeri geldiğinde Allah (c.c) tarafından ortaya çıkarılmasıdır.

Kader kazaya iman etmek

Hayr ve şer, iyi ve kötü, canlı ve cansız ne varsa tüm bunların **Allah'ın (c.c) bilgisi, dilemesi, kudreti ve yaratması ile mümkün** olduğuna, Allah'tan (c.c) başka yaratıcı olmadığına inanmak demektir. Kainatta olan her şeyin bir ölçü ve hikmete göre gerçekleştiğini kabul etmektir.

Kainattaki her şeyi belli bir ölçüyle yaratılması ve evrendeki düzen Allah'ın (c.c) varlığının ve birliğinin bir kanıtıdır. Evrende gerçekleşen tüm bu olaylar Allah'ın takdir etmesiyle gerçekleşmektedir. Kadere ve kazaya inanmakta imanın bir gereğidir

2. Kader ve Kaza İncanın Kur'an ve Hadislerdeki Temelleri

Kader ve kazayla ilgili Kur'an ı Kerim'de pek çok ayet vardır.

Bu ayetlerden bazıları bütün varlıkların bir kaderi olduğunu vurgular.

“Biz her şeyi (belirlenmiş) bir kadere göre yarattık.” (Kamer suresi, 49. ayet)

“Her şeyi yaratıp ona bir nizam veren ve mukadderatını tayin eden Allah, yüceler yücesidir.” (Furkan suresi, 2. ayet)

Bazıları Güneş ve Ay olmak üzere kainattaki varlıkların belirlenen yörüngelerde akıp gitmesini, her şeyin bir ölçüye göre hareket etmesini vurgular.

“Güneş karar kılacağı yere doğru akmaktadır, bu aziz ve âlim olan Allah'ın takdiridir.” (Yâsîn suresi, 38. ayet)

“Ne güneş aya yetişebilir ne de gece gündüzü geçebilir Her biri bir yörüngede yüzerler.” (Yâsîn suresi, 40. ayet)

Bazıları kaderin insanlara ve topluma bakan yönlerini vurgular.

“Allah her şahsı, ancak gücünün yettiği ölçüde mükellef kılar Herkesin kazandığı (hayır) kendine, yapacağı (şer) de kendinedir. Rabb'imiz unutursak veya hataya düşersek bizi sorumlu tutma. Ey Rabb'imiz Bizden öncekilere yüklediğin gibi bize de ağır bir yük yükleme. Ey Rabb'imiz Bize gücümüzün yetmediği işler de yükleme! Bizi affet! Bizi bağışla! Bize acı! Sen bizim Mevlamızsın. Kafirler topluluğuna karşı bize yardım et!” (Bakara suresi, 286. ayet)

Biliyor musunuz?

Evrendeki her şey Allah'ın koyduğu biyolojik, fiziksel ve toplumsal yasalara göre hareket etmektedir Allah'ın koyduğu bu yasalara da **sünnetullah** denir

Kur'an ı Kerim'de kadere iman Allah'ın sıfatlarıyla ilişkilendirilerek ifade edilmiştir. Kaderle ilişkili olan bu ayetler Allah'ın bazı sıfatlarını vurgulamaktadır. Bu ilgili ayetlerle de kadere iman edilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Biliyor musunuz?

Allah'ın bazı sıfatları kader inancıyla ilgilidir. Örneğin : ilim, irade, tekvin, kudret

Hz Peygamber, imanın tanımında kadere iman edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Kadere iman etme konusunda ise şöyle buyurmuştur.

“Kul, hayrıyla, şerriyle kadere inanmadıkça, kendine (hayr ve şerden) isabet edecek şeyi atlatamayacağını, (hayr ve şerden) kaçacak olan şeyi de yakalayamayacağını bilmedikçe iman etmiş olmaz.” (Tirmizi , Kader,10)

3. İnsan Kader İlişkisi

Kader ve kazanın doğru anlaşılması için bazı kavramların iyi bilinmesi gerekir.

3.1. Akıl

İnsanı diğer canlılardan ayıran **temyiz gücü, düşünme ve anlama melekesidir**. İnsan aklı sayesinde doğruyu yanlıştan, iyiyi kötünden ayırır.

Dikkat Edelim!

Dinin emir ve yasaklarından sorumlu olmanın **ön şartı akıllı olmaktır**.

Yüce Allah, Kur'an ı Kerim'in birçok ayetinde aklın önemine dikkat çekmiş ve insanların akıllarını kullanmalarını emretmiştir. Aklını kullanmayan kimselerse eleştirilmiştir. İnsanın akli sayesinde yaratılan varlıklardan yola çıkarak Allah'ı bulabileceğini bazı ayetlerinde belirtmiştir.

“Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde akluselim sahipleri için gerçekten açık ibretler vardır.” (Al i İmran suresi, 190. Ayet)

“Rabb’inden sana indirilenin hak olduğunu bilen kimse,kimse,(inkâr eden) kör kimse gibi olur mu? (Fakat bunu) ancak akıl sahipleri anlar.” (Ra'd suresi, 19. ayet)

Yüce Allah, pek çok ayetinde Ay, Güneş, yıldızlar, dağlar, denizler hakkında düşünmemizi öğütlemiştir.

“Akıllarını kullanmazlar mı?”, “Düşünmez misiniz?”, “Akletmez misiniz?” gibi ifadelerle insanların düşünmesi ve akıllarını kullanması vurgulanmıştır.

3.2. İrade

Seçmek, tercih etmek, istemek, dilemek, yönelmektir. Terim olarak ise, Aklın düşünüp karar vermesi sonucunda bir eylemi yapmayı ya da yapmamayı tercih etmesidir. Yüce Allah, aklın yanı sıra insanlara tercih etme özgürlüğü de tanımıştır.

İki tür irade vardır. Bunlar:

Cüz’i İrade: İnsanın iradesi

İnsanın **kendi akıyla karar verdiği ve seçimini yaptığı** davranışlardır. İyi ya da kötü olmak, kitap okumak ya da okumamak, namaz kılmak ya da kılamamak gibi birçok şeyi insan kendi özgür iradesiyle seçer. İnsan özgür iradesiyle seçtiği bu davranışların hepsinden sorumlu tutulur.

Küllî İrade: Allah’ın iradesi

İnsanın iradesinin dışında olan ve Allah’ın takdir etmesiyle gerçekleşen davranışlardır. Doğum yerimiz, ölüm anımız, ırkımız, anne babamız gibi durumların hepsi bizim seçimlerimizin dışındadır. Bu seçimlerin hiçbirinden insan sorumlu değildir

Biliyor musunuz?

İnsanların çoğu seçimlerini özgür iradesiyle yapmalarına rağmen sorumluluktan kaçmak için **“Ne yapayım kaderim böyleymiş”, “Allah’ın takdiri bu şekildeymiş”** gibi yanlış bir kader anlayışına sığınmaktadır.

İnsan; iyi ve kötü, doğru ve yanlış, güzel ve çirkin olan şeyleri **ayırt edebilecek**, karşılaştığı şeylere değer atfedebilecek ve bu değerler arasında **seçim yapabilecek** kabiliyettedir. İnsana bu gücü veren ise Allah’tır. Bu imkanı insan **tamamen özgür iradesiyle** kullanır. Netice olarak Allah insana akletme, düşünme, doğru ya da yanlış seçebilme yetisi vermiş ve tercihlerinden dolayı insanı özgür bırakmıştır. Doğru olanı peygamberleriyle bildirmiş fakat hiçbir insanı inanıp inanmama konusunda zorlamamıştır.

Bu konuyla ilgili Kur’an-ı Kerim’de şöyle buyrulmuştur:

“Ve de ki: Hak, Rabb’inizdendir. Öyle ise dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin. Biz, zalimlere öyle bir cehennem hazırladık ki onun duvarları kendilerini çepe çevre kuşatmıştır. (Susuzluktan) imdat dileyecek olsalar imdatlarına, erimiş maden gibi yüzleri haşlayan bir su ile cevap verilir. Ne fena bir içecek ve ne kötü bir kalma yeri!” (Kehf suresi, 29. ayet)

3.3. Sorumluluk

Akıl ve özgür irade sahibi olan insan aynı zamanda **sorumlulukları da olan bir varlıktır**. İnsanlar inandıklarından, tercih ettiklerinden ve yaptıklarından sorumludur. Kendisine verilen **akıl ve özgürlük** onun bütün bunlardan sorumlu tutulmasından dolayıdır. Yüce Allah, Kur’an ı Kerim'in birçok ayetinde **insanın sorumlu bir varlık olduğunu vurgulamış** ve sorumlu olduğu davranışları belirtmiştir. Bu konuyla ilgili Yüce Allah şöyle buyurmuştur.

“Kim iyi bir iş yaparsa bu kendi lehinedir Kim de kötülük yaparsa aleyhinedir Rabb’in kullara zulmedici değildir.” (Fussilet suresi, 46. ayet)

“Başınıza gelen herhangi bir musibet, kendi ellerinizle işledikleriniz yüzündendir ..(Bununla beraber) Allah çoğunu affeder.” (Şura suresi, 30. ayet)

Yüce Allah, her **insana kendi kaldırabileceği kadar sorumluluk** vermiştir. Her insanın acıya dayanma oranı farklı olduğu gibi sorumluluğu taşıma gücü de farklıdır. Bu hususla ilgili Yüce Allah şöyle buyurmuştur:

“Bir insan ancak gücü yettiğinden sorumlu tutulur.” (Bakara suresi, 233. ayet)

İnsan, sorumluluğunun farkında olarak hareket etmelidir. Yaptığı tüm davranışlardan sorumlu tutulacağını ve bundan dolayı hesap vereceğini unutmamalıdır.

4. Kaderle İlişkilendirilen Bazı Kavramlar

Kaderi doğru anlamak için bazı kavramlarla ilişkisini bilmek gerekir.

4.1. Ecel

Belirlenmiş zaman, muayyen bir müddetin sonu demektir. Her canlının bir yaşama süresi vardır. Belirlenen bu vaktin son bulmasına ise **ecel** denir. Her insan kendi eceliyle ölür. Allah'ın izni olmadıkça hiçbir canlı ölmez. Belirlenen vakit geldiği zaman da ecelinden kaçamaz.

Biliyor musunuz?

Ömür doğumdan ölüme kadar ki geçen süredir. Kum saatindeki kumlara benzer. Ecel ömrün sona erdiği zamandır. Son kumtanenin düştüğü anın gelmesidir.

Ecel ile ilgili Kur'an ı Kerim'de şöyle buyrulmuştur

“Sizi bir çamurdan yaratan, sonra ölüm zamanını takdir eden ancak O'dur Bir de O'nun katında muayyen bir ecel (kıyamet günü) vardır Siz hâlâ şüphe ediyorsunuz (En'am suresi, 2. ayet)

“Allah, eceli geldiğinde hiç kimseyi (ertelemez Allah, yaptıklarınızdan haberdardır. (Münâfikun suresi, 11. ayet)

4.2. Rızık

Allah'ın canlılara yeme, içme ve başka hususlarda yararlanmak üzere verdiği her şeydir. Allah, yeryüzünde bütün canlıların rızıkını vermiştir. Rızık dilediğine, dilediği kadar vermiştir. İnsanlarda bu rızıkın peşinden koşmalı, helal yollardan çabalayarak Allah'ın takdir ettiği bu rızıkı kazanmalıdır.

Kendi elinin emeği ve alnının teriyle rızıkını kazanmaya gayret etmelidir. Hakkı olmayana el uzatmamalı, kimsenin hakkını yememelidir.

Rızık ile ilgili Kur'an ı Kerim'de şöyle buyrulmuştur.

“Yeryüzünde yürüyen her canlının rızıkı, yalnızca Allah'ın üzerindedir Allah o canlının durduğu yeri ve sonunda bırakılacağı mekanı bilir ..(hepsi açık bir kitapta levh i mahfuz'da) dir. (Hüd suresi, 6. ayet)

4.3. Afet

Yüce Allah, her kulunu kendi dayanma gücüne göre imtihan eder. Kimisini sağlıklı kimisini ailesiyle kimisini malıyla kimisini de doğal afetlerle sınar. Fakat yaşanan afetler karşısında gerekli önlemleri almak önemlidir. Zira tedbirsizlikten kaynaklanan hatalardan dolayı “Ne yapayım kaderim böyleymiş” demek doğru değildir.

Gerekli tedbirleri aldıktan sonra yine de insanın başına bazı musibetler gelebilir. Böyle durumlarda ise mümin sabırlı olmalı, Allah'a sığınmalıdır. Teslimiyet içinde karşılanmalı ve bu musibetlerin günahlara kefarete olacağı unutulmamalıdır.

Peygamberimiz insanların başına gelen musibetlere karşı sabretmesi ve musibetlerin günahlara kefarete olacağı ile ilgili şöyle buyurmuştur.

“Sabır, musibetin başa geldiği ilk andadır.” (Müslim, Cenâiz, 14)

“Vücutuna batan bir dikene varıncaya kadar, Müslüman'ın başına gelen her bir musibet sebebiyle hataları affolunur.” (Müslim, Birr , 49)

4.4. Sağlık ve Hastalık

Yüce Allah bazen kullarını sağlıklı imtihan eder. İnsanlar sağlıklarıyla imtihan olduklarında gerekli önlemleri almalı ve tedavi yolları aramalıdır. İnsanlar hastalık gibi sıkıntılara sabretmeli, tedavi olmalı ve iyileşmek için gayret etmelidir. Şifayı Allah'tan beklemeli ve bunun için de dua etmelidir.

Biliyor musunuz?

Hastalıklar, müminleri Yüce Allah'a yakınlaştırır ve günahlara kefarete olur.

Dikkat Edelim!

•“Bu hastalık benim kaderimmiş” diyerek hastalıklara çare aramamak ve ümidi kesmek doğru değildir.

Peygamberimiz hastalıkların müminlerin günahlarından arınmasına vesile olduğunu şöyle ifade etmiştir

“Bir müminin başına herhangi bir hastalık veya rahatsızlık gelirse bundan dolayı Allah (c c) onun günahlarını, ağacın yapraklarını döktüğü gibi döker.” (Buhârî , Merdâ , 2)

4.5. Başarı ve Başarısızlık

Bir kimse bir işte başarılı olmak için çalışmalı ve gayret göstermelidir. Başarının Allah'tan geldiği ve Allah'ın izniyle gerçekleştiği bilinmelidir. Azimle ve çabayla hareket edilmeli, yaşanan başarısızlıklar engel olarak görülmemelidir.

İnsan, iradesini doğru yolda kullanıp güzel işlere yönelmelidir. Allah'ın rızasına uygun hareket etmelidir. İnsanların yanlışla yönelmesi ve kötü olanı tercih etmesi neticesinde başarısızlıklar meydana gelir.

Başarı çalışmadan kendiliğinden gerçekleşen bir kaderin sonucu değildir. Başarılı olmanın yolu, emek vermektir ve çok çalışmaktan geçer. Bir kimse hedeflerine ulaşmak ve başarılı olmak için gayret etmek zorundadır. Emek vermeden başarılı olmayı istemek doğru bir tutum değildir.

Yüce Allah, insanın kendi emeği için çalışması gerektiğini Kur'an ı Kerim'de şöyle belirtmiştir.

“Bilsin ki insan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur.” (Necm suresi, 39. ayet)

4.6. Dua ve Tevekkül

Dua;

İnsanın bütün samimiyetle Allah'a yönelmesi, İsteklerini Allah'a iletmesi, O'ndan yardım dilemesi, O'na güvenip dayanmasıdır.

İnsan dua sayesinde;

- Allah'ın verdiği nimetlere şükreder.
- Allah'a yakınlaşır.
- Sevinç ve üzüntülerini Allah ile paylaşır.
- Zor ve sıkıntılı durumlardan kurtulur.
- Yalnız olmadığını hisseder ve ümitsizliğe kapılmaz.

Biliyor musunuz?

İnsan istediği zaman istediği yerde dua edebilir. Fakat bazı zamanlar duaların kabul edilmesi için daha makbuldür Bu vakitlerden bazıları şunlardır

- Ezan ile kamet arasında
- Yolcukta
- Gece yarısında
- Farz namazlardan sonra
- Bayram arefesinde
- Kadir gecesinde

Dikkat Edelim!

Dua ederken samimiyetle ve kabul edileceğine inanarak dua etmek gerekir. Duaların karşılığı sabırla ve ümitle beklenmelidir. Dua ederken kararlı ve azimli bir şekilde ısrarla dua edilmelidir. Dua edilirken helal ve temiz şeyler için dua edilmelidir. Duaların edeple, gönülden ve gizlice yapılması daha güzeldir.

Biliyor musunuz?

Allah tarafından kesin hükme bağlanan kadere **kazâ-i mutlak** gerçekleşmesi bazı sebeplere bağlanan kadere **kazâ-i muallak** denir. Dua ve sadaka da **kazâ-i muallak** kısmında fayda vermektedir.

Sözlü dua : Duanın sözlü yapılmasıdır. Sınavda başarılı olmak için dua etmek.

Fiili Dua : İnsanın sözlü olarak Allah'tan istediği şey için çalışması, çabalaması ve Allah'ın koyduğu kanunlara uymasıdır. Sınavda başarılı olmak için çalışmak.

Tevekkül

Güvenmek, dayanmak demektir. Yapılması gereken her şeyi yaptıktan sonra Allah'a dayanış güvenmek, sonucu Allah'a bırakmaktır. Mümin yapacağı işlerde Allah'a dayanıp güvenmelidir. Bir konuda elinden geleni yaptıktan sonra sonucun kendisi için hayırlı olmasını ümit ederek Allah'a tevekkül etmelidir.

4.7. Sabır, Teslimiyet ve Rıza

Sabır, Allah'ın rızasını kazanmak için karşılaşılan güçlüklerle göğüs germektir. Yüce Allah Kur'an ı Kerim'de kullarını korkuyla, açlıkla, hastalık ve ölüm gibi musibetlerle imtihan ettiğini bildirmiştir. Bu imtihanlar karşısında ise sabrı tavsiye etmiştir.

Zorluklar ve musibetler karşısında sabretmek, Allah'a teslim olmak ve Allah'tan gelene razı olmak imanın bir göstergesidir. Kul gereken tedbiri almalı, takdiri Allah'a bırakmalı ve O'ndan gelene razı olmalıdır.

Yüce Allah, imtihanlar karşısında sabredilmesiyle ilgili Kur'an ı Kerim'de şöyle buyurmuştur

“Andolsun ki sizi biraz korku ve açlık mallardan, canlardan ve ürünlerden biraz azaltma (ile deneriz .(Ey Peygamber!) Sabredenleri müjdele! O sabredenler, kendilerine bir belâ geldiği zaman Biz Allah'ın kullarıyız ve biz O'na döneceğiz, derler.” (Bakara suresi, 155-156. ayetler)

4.8. Hayr ve Şer

Hayr : İyi ve faydalı iş demektir. Allah'ın emrettiği, razı olduğu ve sevdiği davranışlardır.

Şer : Kötü ve fena iş demektir. Allah'ın yasakladığı ve hoşnut olmadığı, sonuçta yerilen ve cezayı hak eden davranışlardır.

İnsanın davranışları iyi ve kötü, bu davranışların sonuçları da hayr ve şerdir. Bu değerleri takdir eden ise Yüce Allah'tır. Allah insanların yaptıkları iyi davranışları mükâfatlandırarak, kötü davranışlarını ise cezalandıracaktır. Bu yüzden insanın hayr işlemesi ve şerden uzak durması önemlidir.

Dikkat Edelim!

Hayr ve şerrin Allah'tan geldiğine iman etmek imanın esaslarındandır.

İnsan hayra da şerre de kendi iradesiyle yönelir. Allah, insanın hayrı seçmesinden hoşnut olur ve onu mükâfatlandırır. İnsanın şerri seçmesinde Allah'ın rızası yoktur fakat kul şerri seçerse bu durum onun tercihinin sonucudur. Allah'ta kulun tercihine göre yaratmaya devam eder.

Yüce Allah, insanın başına gelen kötülüğün kendi nefsinden kaynaklandığını şu ifadelerle belirlemiştir.

“Sana gelen iyilik Allah'tandır. Başına gelen kötülük ise nefsendendir. Seni insanlara elçi gönderdik şahit olarak da Allah yeter.” (Nisâ suresi, 79. ayet)

4.9. Hidayet ve Dalalet

Hidayet; doğru yolu bulmak demektir. Küfür ve şirk gibi kötü yollardan kurtularak kişinin amacına ulaşması ve doğru yolu bulmasıdır.

Dalalet; doğru yoldan çıkmak, şaşırarak, sapmak demektir. Kişinin Allah'ın gösterdiği doğru yoldan saparak başka yollara girmesidir.

Kâinatta insanın yönelebileceği bütün yolları Allah yaratmıştır. Doğruyu ve yanlışını insanlara bildirmiştir. İnsan, doğruyu veya yanlışını kendi hür iradesiyle seçer. Kişi, kötü yollardan birini seçip dalalet de düşebilir iyi ve güzel davranışlara yönelerek hidayete erebilir. Yaptığı tüm bu davranışlardan da kendisi sorumludur.

Hidayete erişmek kişinin kendisinin istemesiyle ilgilidir. Hidayete ermek istemeyenlerle ilgili Yüce Allah şöyle buyurmuştur

“(Resul'üm!) Sen sevdiğini hidayete erdiremezsin bilakis, Allah dilediğine hidayet verir ve hidayete girecek olanları en iyi O bilir.” (Kasas suresi, 56. ayet)

Allah her insana doğru yolu göstermiş, gücü nispetinde sorumlu tutmuş, her türlü fırsatı tanımış ve hidayet imkânı vermiştir. İnsan bu imkanları en iyi şekilde değerlendirmeli, Allah'ın razı olabileceği bir kul için çaba göstermelidir